

Utbildningsdepartementet

Vår referens/dnr:

2021-149

Er referens/dnr:

U2021/03589

2021-12-14

Remissvar

Yttrande över *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70)

Sammanfattning

Svenskt Näringsliv har fått möjlighet att yttra sig över *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70). Sammanfattningsvis anser Svenskt Näringsliv att utredningen visar både på vikten av bra läromedel i skolans undervisning och att svensk skola har en hel del att förbättra i detta avseende. Vi välkomnar därför i huvudsak de delar som syftar till att öka skolans ambitioner att använda bra läromedel. Svenskt Näringsliv avvisar dock flera av de förslag som utredningen föreslår då de inte kommer att bidra till mer och bättre läromedel i skolan så som utredningen anför.

Inledning

Behovet av bra läromedel för att nå skolans kunskapsuppdrag

Utredningens genomgång av läromedelsfrågan visar att bra läromedel kan vara en viktig källa till elevernas kunskapsinhämtning och ett gott stöd för lärarna i skolan. Genom att använda adekvata läromedel kan undervisningskvaliteten både säkras och utvecklas. De kan vara ett särskilt viktigt stöd för de lärare som idag saknar behörighet i de ämnen de undervisar i.

Läromedel kan även vara ett bra stöd för elevernas eget arbete med läxor, hemuppgifter och förberedelser inför prov samt kan fungera som en brygga till hemmet för att ge möjlighet för elevens omgivning (familj, vänner, föreningsliv m.m.) att få en tydligare inblick i vad man arbetar med i skolan och skapa möjligheter att hjälpa till i kunskapsinhämtningen. Här har läroböcker en särskild roll. Forskning visar att läromedel särskilt kan bidra till såväl kunskaper, som utveckling av förmågor inom läsning och informationshantering. Det är beklagligt att läromedel har haft en något undanskymd plats i svenskt skolväsende. Vi välkomnar att man nu vill ändra på detta.

Specifika synpunkter på förslagen

Kapital 4: Öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och lärarhandledningar

Utredningens förslag:

1. *Skollagen (2010:800) ska ange att begreppet läromedel avser ett kvalitetssäkrat tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen. Läromedel ska överensstämma med läroplanen för respektive skolform och med en kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan samt vara utgivna av ett förlag eller en läromedelsproducent som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.*

Svenskt Näringsliv har i huvudsak inget att invända mot förslaget men det är viktigt att regleringen inte hindrar nya arbetssätt eller försvårar för nya aktörer att bidra till bättre läromedel. Vidare är det viktigt att skolan även framöver har möjlighet att använda andra undervisningsmaterial än läromedel om dessa anses vara av minst lika god kvalitet som de i lagen definierade läromedlen.

2. *En läromedelsnämnd ska inrättas vid Skolverket. Den ska ha i uppdrag att bevaka, samla och sprida information om läromedel samt tillföra Skolverket sakkunskap och ta fram kvalitetskriterier för läromedel.*

Svenskt Näringsliv avvisar förslaget om att inrätta en särskild läromedelsnämnd till förmån för utredningens alternativa lösning om att Skolverket genomför några av de uppgifter som nämnden föreslås få. Därmed kan arbetet bättre samordnas med Skolverkets övriga arbete med att styra och stödja svenskt skolväsende. I den mån Skolverket behöver extern sakkunskap så kan verket med fördel anlita de experter som bäst bidrar i det arbete. Eftersom vi – i likhet med utredningen – avvisar tankarna på en förhandsgranskning av läromedel avvisar vi även förslaget om att staten ska ta fram kvalitetskriterier för läromedel då detta kan bli både alltför styrande och stelbent för en dynamisk och effektiv utveckling av allt bättre läromedel. Det finns redan en kvalitetspolicy för läromedel som läromedelsföretagen tagit fram som utredningen hänvisar till. I den mån dessa och andra verktyg för stöd vid val av läromedel inte är tillräckligt kända så är det sannolikt mer effektivt att informera om dessa än att försöka ta fram nya kriterier.

3. *Läroplanerna ska ange att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läromedel på ett sätt som främjar kunskapsutveckling.*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

4. *Högskoleförordningen (1993:100) ska i bilaga 2, i examensbeskrivningarna för yrkeslärarexamen, grundlärarexamen och ämneslärarexamen, ange att studenten för examen ska visa förmåga att använda och värdera läroböcker, digitala läromedel och andra undervisningsmaterial.*

Svenskt Näringsliv välkomnar förslaget till förtydligande. Att ha förmågan att använda och värdera läromedel borde självklart vara en naturlig del i en lärares utbildning och behörighet att undervisa. Det är därför bra att dagens krav på att examinerade lärare ska visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg kompletteras med liknande krav för även andra undervisningsmaterial som läroböcker.

5. *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att ändra föreskrifterna om uppgiftsinsamling från skolhuvudmän så att kostnader för läromedel ska redovisas särskilt och inte endast utgöra en delmängd av kostnadsposten lärverktyg.*

Svenskt Näringsliv välkomnar en effektiv insamling av data för analys och uppföljning av offentliga verksamheter. Att kunna mäta, jämföra, förbättra och utveckla är en viktig del i att effektivisera såväl ekonomi som resultat. Som till exempel Skolkostnadsutredningen (SOU 2016:66) visat är det alltför stor variation i hur kommunerna beräknar, bokför och redovisar skolkostnader. Det medför bland annat att fristående skolor riskerar att behandlas annorlunda än kommunernas egna skolor, men också att det är svårt att jämföra effektivitet och resultat i skolväsendet. Ett enkelt, tydligt regelverk där kommunernas faktiska kostnader kan utläsas – även avseende läromedel – är därför både angeläget och välkommet.

6. *Regeringen ska ge Skolforskningsinstitutet i uppdrag att genomföra utlysningar och bevilja medel för praktisknära forskning om läromedelsbruk.*

Svenskt Näringsliv välkomna att svensk skola i ökad utsträckning grundas på praktisknära forskning och beprövad erfarenhet kring vad som förbättrar elevernas resultat och har därför inget att invända mot förslaget.

Kapital 5: Stärka tillgången till läromedel för alla elevgrupper och i alla ämnen

Utredningens förslag:

1. *Skollagens bestämmelser om elevernas tillgång till böcker och lärverktyg ska förtydligas så att det framgår explicit att tillgången avser de läromedel inklusive läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling.*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

2. *Skollagen ska ändras så att eleverna inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom särskild utbildning på grundläggande nivå utan kostnad ska få tillgång till läromedel.*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

3. *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att kontinuerligt fördela ett statligt produktionsstöd för att stärka utbudet av läromedel och lärarhandledningar inom områden där Läromedelsnämnden konstaterat att det råder brist, samt för att ta fram läromedel och lärarhandledningar av särskild god kvalitet. Regeringen ska ge Skolverket ekonomiska resurser för detta.*

Svenskt Näringsliv avvisar förslaget om att inrätta en särskild läromedelsnämnd och avvisar därmed även förslaget till ett statligt produktionsstöd för läromedel. Som utredningen själv konstaterar finns en risk att ett produktionsstöd för läromedel försämrar snarare än förbättrar dagens läromedelsmarknad till exempel genom att hämma läromedelsproducenternas eget intresse av att investera i produktion inom vissa ämnen till exempel för att de inväntar produktionsstöd i stället för att göra egna satsningar. I den mån det finns en allvarlig brist på specifika läromedel finns redan idag möjlighet att ta fram undervisningsmaterial eller läromedel genom tillfälliga satsningar och regeringsuppdrag.

4. *Regeringen ska ge Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att främja innovation av digitala läromedel för elever med funktionsnedsättning*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

Kapital 6: Förbättra lärarnas förutsättningar att välja läromedel

Utredningens förslag:

1. *Förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska ange att Läromedelsnämnden har ansvar för att bevaka, samla och sprida information om läromedel.*

Svenskt Näringsliv har avvisat förslaget om en särskild läromedelsnämnd men ser inget hinder att förtydliga Skolverkets uppdrag att bevaka, samla och sprida information om läromedel till exempel genom stödmaterial. Det är dock av stor vikt att staten genom Skolverkets eller andra myndigheters ageranden inte försämrar villkoren för förlag, branschorganisationer eller andra aktörer att bidra till tillgången av läromedel av god kvalitet.

2. *Läroplanerna ska ange att rektor har ansvar för att lärarna får förutsättningar att välja läromedel och lärarhandledningar.*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot förslaget.

3. *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att genomföra insatser i syfte att stärka skolors strategiska arbete med läromedel och lärarhandledningar.*

Svenskt Näringsliv har inget att invända mot att Skolverket får ett förtydligt uppdrag att förbättra skolors användning av läromedel och lärarhandledningar.

Övriga synpunkter

Svenskt Näringsliv välkomnar utredningens ansats att genom förbättrad användning av läromedel av god kvalitet förbättra elevernas kunskapsutveckling i svensk skola. Vi vill här också betona det arbete som redan sker genom förlag, företag samt bransch- och intresseorganisationer för att bidra med läromedel och andra undervisningsmaterial till svensk skola. Näringsliv och civilsamhälle har ofta unika erfarenheter och kunskaper som kan bidra till en allsidig undervisning och fördjupade kunskaper och erfarenheter.

Detta gäller inte minst inom yrkesinriktade ämnen och utbildningar där erfarenheter och kunskaper från företag och bransch är nödvändiga för att säkerställa att utbildningen är relevant och rätt dimensionerad samt svarar mot näringslivets behov av kompetensförsörjning.

Avslutningsvis vill vi uppmana till att anlägga ett mer internationellt perspektiv på dessa frågor. Den svenska skolan är visserligen unik men även andra länders läro- och kursplaner innehåller samma ämnen och närliggande kunskapskrav. Det finns också utbildningsmetoder som rönt stor framgång i andra länder som Sverige sannolikt kan ha stor glädje och nytta av. Utredningen lyfter själv fram hur våra nordiska grannländer har läromedel i samiska som kan vara en bra utgångspunkt för att förbättra svenska läromedel. Liknande samarbeten kring till exempel matematik, moderna språk eller naturvetenskapliga

ämnen skulle kunna medföra såväl förbättringar som effektiviseringar i framtagandet av läromedel och undervisningsmaterial av god kvalitet.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Johan Britz

Gustav Blix